

ПОЕТИЧНИЙ ДИСКУРС ЛЕСІ УКРАЇНКИ В АСПЕКТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ІНТЕНЦІЙ ЕСТЕТИЧНОСТІ

Світлана Шабат-Савка

*доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри сучасної
української мови Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича,
s.shabat-savka@chnu.edu.ua*

Поетичний дискурс як синтаксично організований текстовий континуум детермінують інтенції естетичності, що вияскравлюють прагнення автора передати метафорично-образне сприйняття світу, здійснити естетичний вплив на адресата, створити високу культуру писемного мовлення. Цей типологічний вияв інтенцій реалізують фігурально-риторичні конструкції, які під впливом архітекτονіки вірша набувають емоційно-експресивних відтінків у передаванні змісту, в реалізації авторських інтенцій, у створенні естетики повідомлюваного. Саме ці конструкції, що слугують „засобом оздоблення тексту”, „засобом орнаментальності”, „прикрасою мовлення”, – релевантні маркери поезії Лесі Українки – поезії нескорених і рішучих, поезії, естетично довершеної та глибоко інтелектуальної, що дає змогу сповна відчувати красу української мови, її стилістику та синтаксис.

До фігуральних конструкцій, релевантних для поетичного дискурсу Лесі Українки, належать **риторичні запитання**, що пов'язані зі створенням образно-змістового та естетичного ефекту комунікації. Напр.: *Чи є кращі між квітками та над весняні?* *Чи є в житті кращі літа та над молодії?* (У дужках зазначено сторінку за виданням: Українка Леся. Твори: В 2 т. К.: Наукова думка, 1986. Т. 1; с. 61); *Хто знає, чи любов, чи просто чар вина веде її на огнище до шлюбу?!* (с. 145). Питальні за своєю формою, вони увиразнюють емоційно-оцінне ствердження чи заперечення, употужнюють сферу людських емоцій і почуттів, актуалізуючи в поезії Лесі Українки широкий змістовий діапазон: гнівний протест проти соціального і національного поневолення, пристрасні заклики до боротьби, особистісні почуття й переживання, філософські розмірковування, пор.: *Спати? Ох, спить у колисці дитина, спить у могилі померла*

людина, хто ж непомерлий в могилі лежить, той хіба спить?.. (с. 241); *Ой, що ж тоді моє все море туги проти сього невітського нещастя?* (с. 222).

У створенні естетичності й величавості поетичного дискурсу Лесі Українки важливу роль відіграють **риторичні діалоги**, що їх створюють основні субстанції псевдокомунікації: адресант (автор, ліричний герой) і низка різноспрямованих адресатів (мати, сестра, вишиньки-черешеньки, слово, мрія, пісня, фантазія та ін.), що впливає на генерування високої мовної експресії. Пор.: *Гей, блискавице, громово сестрице, де ти?* (с. 214); *Ой вишеньки-черешеньки, червонії, спілі, Чого ж бо ви так високо вирости на гіллі! Ой того ми так високо вирости на гіллі, – якби зросли низесенько, чи то ж би доспіли?* (с. 180). Поетичну діалогічність вияскравлюють й **окличні вокативні комунікати**, які водночас слугують і джерелом естетичної насолоди: *Кохана стороно моя! Красо України, Подолля! Розкинулось мило, недбало!* (с. 64); *Сторонько рідна! Коханий мій краю! Чого все замовкло в тобі, заніміло?* (с. 45).

Свій потужний експресивний та естетичний потенціал реалізують у поезії **питальні висловлення**, що не тільки передають емоційно-чуттєву сферу мовної особистості, а й інтонаційно маркують увагу на важливій інформації, сегментують та діалогізують мовлення, напр.: *Коли ж се минеться? Чи згинем без долі? Прокляття рукам, що спадають без сили! Навіщо родиться і жити в могилі?* (с. 52); *Гетьте, думи, ви хмари осінні! То ж тепера весна золота! Чи то так у жалю, в голосінні проминуть молодії літа? Ні, я хочу крізь сльози сміятись* (с. 39).

Фігурально-риторичні конструкції як засоби вербалізації інтенцій естетичності в поетичному дискурсі Лесі Українки відповідають авторському задуму. Вони створюють образно-змістову довершеність та діалогічність художнього тексту, репрезентуючи лінгвокреативність письменниці, її мовну майстерність і прагматичну компетенцію, засвідчуючи непроминальну актуальність Лесиної творчості крізь призму часу, історії та особистостей.